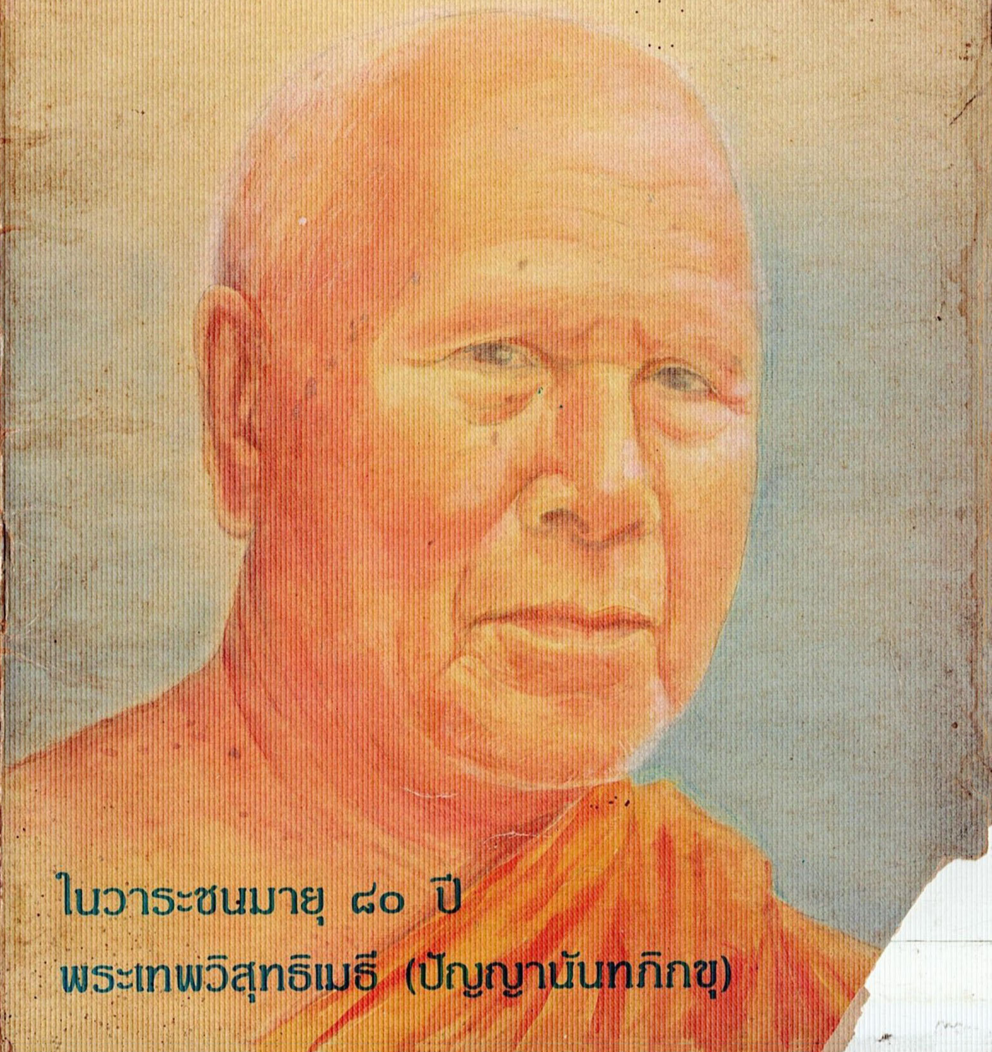
กตัญญูกตเวที

๘๐ ปี ปัญญานันทะ

ในวาระชนมายุ ๘๐ ปี

พระเทพวิสุทธิเมธี (ปัญญานันทภิกขุ

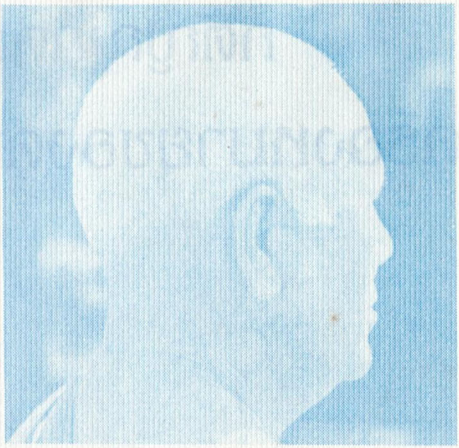
กตัญญูกตเวที
เป็นเครื่องหมายของคนดี

ที่ระลึกงานฌาปนกิจศพ
นางสง่า คล่องตรวจโรค
(ปานอร่าม)
มิถุนายน 2534

มอบไว้สำหรับผู้ใจบุญ......................

สมทบทุนสร้างตึก "๘๐ ปี ปัญญานันทะ"

หลักใจของท่านปัญญานันทะ

๑. ร่างกายชีวิตของข้าพเจ้าเป็นของพระรัตนตรัย
ข้าพเจ้าเป็นทาสของพระรัตนตรัยโดยสมบูรณ์

๒. ความมุ่งหมายของข้าพเจ้าอยู่ที่-
ประกาศคำสอนที่แท้ของพระพุทธศาสนา
ข้าพเจ้าจึงต้องเป็นคนกล้าพูดความจริงทุกกาลเทศะ

๓. ข้าพเจ้าจักต้องสู้ทุกวิถีทาง
เพื่อทำลายสิ่งเหลวไหลในพระพุทธศาสนา
นำความเข้าใจถูกต้องมาให้แก่ชาวพุทธ

๔. ข้าพเจ้าไม่ต้องการอะไรเป็นส่วนตัว
นอกจากปัจจัยสี่พอเลี้ยงอัตตภาพเท่านั้น
ผลประโยชน์อันใดที่เกิดจากงานของข้าพเจ้า
สิ่งนั้นเป็นของงานที่เป็นส่วนรวมต่อไป

๕. ข้าพเจ้าถือว่าคนประพฤติชอบตามหลักธรรม
เป็นผู้ร่วมงานของข้าพเจ้า
นอกจากนี้ไม่ใช่

พระเทพวิสุทธิเมธี (ปัญญานันทภิกขุ)

ธรรมบารมีที่ท่านเมตตา

แก่

ธรรมสภา

เนื่องในวาระมงคลที่ท่านเจ้าคุณพระเทพวิสุทธิเมธี (ปัญญานันทภิกขุ) มีชนมายุครบ ๘๐ ปี ในวันที่ ๑๑ พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๓๔ นี้ สำนักพิมพ์ธรรมสภา ได้จัดพิมพ์หนังสือของท่านเจ้าคุณพระเทพวิสุทธิเมธี (ปัญญานันทภิกขุ) เรื่อง **"กตัญญูกตเวทีเป็นเครื่องหมายของคนดี"** มอบถวายแด่ท่านเจ้าคุณฯ เพื่อที่ท่านจะได้มอบให้เป็นธรรมทานแด่ท่านพุทธบริษัททั้งหลายที่ได้มาร่วมงานในวาระอันอุดมมงคลนี้

พวกเราชาว **ธรรมสภา** รำลึกอยู่เสมอว่า "สำนักพิมพ์ธรรมสภา" เจริญก้าวหน้ามาตามลำดับก็เพราะธรรมบารมีของท่านเจ้าคุณพระเทพวิสุทธิเมธี ที่ได้เมตตาแก่ชาวธรรมสภามาโดยตลอด

พระธรรมคำสอนที่ท่านได้มอบให้แก่เราชาวธรรมสภานำมาประพฤติปฏิบัติมีอยู่เพียงข้อเดียวคือ ข้อที่ว่า **"อย่าเหลวไหล"** และธรรมข้อนี้เพียงข้อเดียว เราชาวธรรมสภาได้นำมาประยุกต์ใช้กับการทำงานได้ทุกอย่างและทุกกรณี

ธรรมะข้อนี้ท่านได้มอบให้แก่สำนักพิมพ์ธรรมสภา และเราก็เห็นว่า ผู้ใดก็ตามที่นำธรรมะข้อนี้ไปประพฤติปฏิบัติแล้ว ก็จะพบกับความเจริญในทางโลกและทางธรรม ทั้งในส่วนตน, ครอบครัว, และสังคมอย่างแน่นอน

สำนักพิมพ์ธรรมสภา ขอแสดงความกตัญญูกตเวที แด่ท่านเจ้าคุณพระเทพวิสุทธิเมธี (ปัญญานันทภิกขุ) และขอให้ท่านมีสุขภาพ และพลานามัยแข็งแรง อยู่เป็นแสงธรรมส่องทางให้แก่ชาวโลกตราบนานเท่านาน

ด้วยดวงจิตคารวะอย่างสูงสุด

สำนักพิมพ์ธรรมสภา

สารบัญ

ความกตัญญูกตเวที
เป็นเครื่องหมายของคนดี

โดย

พระเทพวิสุทธิเมธี (ปัญญานันทภิกขุ)

ญาติโยมพุทธบริษัททั้งหลาย

ณ บัดนี้ถึงเวลาของการฟังปาฐกถาธรรมะ อันเป็นหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนาแล้ว ขอให้ทุกท่านอยู่ในอาการสงบตั้งอกตั้งใจฟังด้วยดี เพื่อให้ได้ประโยชน์อันเกิดขึ้นจากการฟังตามสมควรแก่เวลา

วันนี้ เป็นวันอาทิตย์ เดือนนี้เป็นเดือนที่มีความร้อนพอสมควร ใคร ๆ ก็บ่นว่าร้อนกันทั่วหน้า

ความร้อนนั้นเป็นเรื่องของธรรมชาติของดินฟ้าอากาศ เป็นเรื่องธรรมดา คนเราถ้าไปรู้สึกว่าร้อน มันก็เป็นทุกข์ รู้สึกหนาวก็เป็นทุกข์เหมือนกัน ต้องทำใจเป็นกลาง อย่าไปนึกว่า

ร้อน อย่าไปนึกว่าหนาว แต่ว่าป้องกันไปตามหน้าที่ นุ่งห่มเสื้อผ้าพอกันร้อนกันหนาวได้ ปล่อย ๆ วาง ๆ ไป อย่าให้มันร้อนจนกลุ้มรุมจิตใจให้หงุดหงิด

ร้อนกาย อย่าให้ร้อนใจ ถ้าร้อนใจด้วยมันก็ยุ่ง ถ้าร้อนเพียงทางกายนี่ไม่เป็นไร ถ้าว่าใจมันไปพลอยร้อนกับร่างกายก็จะเกิดเป็นปัญหา มีความทุกข์มีความเดือดร้อน ร้อนอากาศนี้ไม่สู้กระไร ร้อนเรื่องอื่นนี่มันลำบาก ร้อนเรื่องไม่มีสตางค์ใช้ ร้อนดอกเบี้ย ร้อนเป็นหนี้เป็นสินนี่มันร้อนแรง ทำให้มีความทุกข์ เกิดปัญหาทางจิตใจ ก็ต้องแก้ไม่ให้ร้อน

การแก้ปัญหาอะไรต่าง ๆ นั้นก็ต้องแก้กันด้วยธรรมะ *ธรรมะนี่เป็นยาครอบจักรวาล* เราเอาไปใช้ในเรื่องต่าง ๆ ได้ทั้งนั้น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องอะไร...เป็นความทุกข์ความเดือดร้อนทางด้านจิตใจ อะไรเกิดขึ้นเราก็เอาธรรมะไปแก้ได้ ถ้าใช้ธรรมะก็จะได้ประโยชน์มาก ถ้าเราไม่ใช้ธรรมะก็ไม่ได้ประโยชน์จากธรรมะ

เหมือนเรามียา แต่ไม่รู้จักใช้ยา ยานั้นก็ไม่มีประโยชน์แก่ร่างกาย หรือมีอะไรที่เรียกว่าของมีค่า ถ้าเราไม่รู้จักใช้ ของนั้นจะมีค่าได้อย่างไร ความมีค่าของสิ่งของ อยู่ที่เราใช้ให้เป็นประโยชน์ ถ้าเราไม่ได้ใช้ให้เป็นประโยชน์ สิ่งเหล่านั้นก็ไม่มีค่าไม่มีราคา

ร่างกายของเรานี้เป็นของมีค่าถ้าเราใช้ให้เป็นประโยชน์ แต่ถ้าไม่ได้ใช้ให้เป็นประโยชน์ก็ไม่ได้มีค่าอะไร มันเกิดขึ้นแล้วก็เสื่อมสิ้นไปตามเรื่องของธรรมชาติ แต่เราไม่ได้ใช้ให้เป็น

ประโยชน์ก็ไม่มีความหมาย

ฉะนั้นท่านจึงสอนให้เรารู้จักคุณค่าของร่างกาย แล้วก็ใช้ร่างกายให้เป็นประโยชน์ด้วยการกระทำกิจอันเป็นหน้าที่ให้ถูกต้อง ให้เรียบร้อย ให้สมบูรณ์ หน้าที่อันใดที่เราจะต้องทำก็ต้องทำหน้าที่นั้นให้ถูกต้องสมบูรณ์ ถ้าเราทำหน้าที่สมบูรณ์เรียบร้อยทุกประการ ร่างกายของเราก็มีค่ามีราคา แต่ถ้าเราไม่ทำหน้าที่ให้สมบูรณ์ ร่างกายจะมีค่ามีราคาได้อย่างไร มันก็สร้างปัญหาสร้างความทุกข์ความเดือดร้อนแก่ชีวิตด้วยประการต่าง ๆ

วันก่อนนี้เขานิมนต์ไปเทศน์ในงานศพ คือศพนี่ไปตายด้วยอุบัติเหตุทางเรือ...ไปเกาะสีชัง แล้วเกิดลมพายุขึ้นกลางทะเล เมื่อเทศน์จบแล้วเขาก็เล่าให้ฟังว่า..คุณแม่มีลูกชาย ๒ คน คนที่ตายนี่ดีที่สุด เป็นคนเรียนดี จบการศึกษาได้ปริญญาวิศวฯ ได้ทำงานทำการ ดูแลแม่ เอาใจใส่ต่อคุณแม่เป็นอย่างดี

แต่ที่ไม่ตายเหลืออยู่คนหนึ่งนี่เป็นคนทำให้คุณแม่ร้อนอกร้อนใจ มีปัญหาอยู่ตลอดเวลา เพราะเขาไม่รักแม่ไม่รักพี่ไม่รักน้อง ตัวเขาเองก็ไม่รักตัวเอง คนที่ไม่รักตัวเองคือคนที่ชอบทำอะไรผิดปกติ ถ้าทำอะไรผิดปกตินี่เขาเรียกว่า “คนไม่รักตัวเอง” ชีวิตยังไม่ดียังไม่เรียบร้อย

เด็กคนนั้นก็ไม่รักแม่ แล้วก็ไปสูบผงขาว ติดผงขาว ติดเหล้า ติดอะไรหลายเรื่อง เมามาย คุณแม่ก็ไม่รู้ว่าลูกไปติดผงขาวติดเหล้าติดยา ทำให้เกิดปัญหาขึ้นในครอบครัว แล้วเวลาที่

ไปตั้งศพนี่ เขาใช้ให้คน ๆ หนึ่งที่เป็นพวกเดียวกับเขามาหลอกคุณแม่ บอกว่า "ขอเงินสักพันหนึ่ง จะเอาไปซื้อกระดาษทองกระดาษเงินเอามาเผาส่งไปให้คนที่ตายไป"

คุณแม่เป็นคนเชื้อจีน ก็นึกว่า เออ! ก็ดีเหมือนกันพอดียังไม่ได้เผาไปให้ ก็เลยให้ไปพันหนึ่ง.. หายหน้าไปเลยกระดาษเงินก็ไม่ได้ กระดาษทองก็ไม่ได้ คนก็ไม่ได้ด้วยเหมือนกัน มันคงเอาไปซื้อผงขาวเสียแล้ว

แต่ว่าก็เป็นเวรเป็นกรรมเหมือนกัน เพราะว่าประทุษร้ายต่อคุณแม่ มาหลอกมาต้มเอาเงินไปซื้อผงขาว เดินไปก็เจอตำรวจเข้าที่เอกมัย ตำรวจเลยจับตัวไปโรงพัก ค้นพบผงขาวอยู่ในครอบครอง พอเขาจับได้ ก็บอกเขาว่าไปงานศพพี่ชาย ตำรวจก็เลยพามาที่งานศพ แล้วก็บอกให้รู้ว่าเขาจับเอาไปแล้ว

คนที่มารับอาตมาไปเทศน์มาถามว่า "จะทำอย่างไรดีหลวงพ่อ?"

บอกว่า "ปล่อยไว้อย่างนั้นแหละ อย่าไปยุ่งกับเขาให้เขาได้รับโทษตามกฎหมาย อย่าไปประกัน ให้เขาไปนอนในกรงเสียบ้าง ให้ได้รับความทุกข์เสียบ้าง แล้วพอเขาเอาเข้าคุก มันไม่มีเฮโรอีนจะสูบ จะได้อดได้เลิกได้"

แต่ถ้าคนมีความรู้สึกต่ำก็เลิกไม่ได้หรอก ออกมาแล้วก็สูบต่อไป เห็นมาหลายคนแล้วติดผงขาวนี่พออยู่ในคุกก็ไม่ได้สูบหรอก พอออกมาจากคุกก็ไปขวนขวายหาสูบต่อไป เพราะใจอ่อน ไม่มีความเข้มแข็งในจิตใจ พ่ายแพ้ต่อความอยากที่เกิดขึ้น

เลยเอาตัวไม่รอด นี่เอามาพูดให้ญาติโยมฟังก็เพื่อให้เห็นตัวปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมทั่ว ๆ ไป

ปัญหาอย่างนี้มันเกิดขึ้นได้อย่างไร? ก็เพราะว่าขาดคุณธรรมข้อหนึ่ง ซึ่งเวลานี้กำลังจะขาดไปเรื่อย ๆ ลูกมักจะขาดคุณธรรมข้อหนึ่งต่อพ่อ แม่ ปู่ ตา ย่า ยาย เพราะว่าเป็นคนสมัยใหม่ ไม่ค่อยได้สนใจในเรื่องเกี่ยวกับธรรมะข้อนี้ จึงสร้างปัญหาให้เกิดขึ้นในครอบครัวได้บ่อย ๆ คนในสมัยโบราณนั้นเขามองเห็นเหตุการณ์ว่าจะเกิดอะไรขึ้น เลยเขาย้ำเขาสอนกันมากในคุณธรรมข้อนี้ คุณธรรมข้อนี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับ "ความกตัญญูกตเวที" นี่เอง

ความกตัญญูกตเวทีนี้ ถ้าขาดหายไปจากโลกเมื่อใด โลกจะมีปัญหามากขึ้น จะมีความทุกข์จะมีความเดือดร้อน สายสัมพันธ์ระหว่างพ่อ แม่ ปู่ ตา ย่า ยาย กับลูกกับหลานจะขาดหายไปเพราะไม่มีคุณธรรมข้อนี้เป็นเครื่องคุ้มครองจิตใจ ความดีความงามก็จะหายไปด้วย

คนเรานี่ถ้าไม่มีหลักไม่มีเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจก็จะปล่อยตัวปล่อยใจไปตามอารมณ์ ไปตามความอยากที่เกิดขึ้น ไม่ได้คิดถึงอะไรทั้งนั้น ไม่ได้คิดถึงพ่อ แม่ ปู่ ตา ย่า ยาย ครูบาอาจารย์หรือว่าสิ่งที่เคารพในทางศาสนา ไม่ได้คิดถึงเรื่องอย่างนั้น ใจก็ตกต่ำไปอยู่ในอำนาจของ*พญามาร* คือ*ความชั่ว ความร้าย* ฝรั่งเขาเรียกว่า "ซาตาน" *ซาตาน* ก็คือ*ตัวความชั่ว ตัวกิเลสประเภทต่าง ๆ ที่เกิดกลุ้มรุมจิตใจ* แล้วใจไม่มีหลัก ไม่มี

เครื่องยึดเหนี่ยวก็อาจจะกระทำสิ่งที่ชั่วร้ายขึ้นเมื่อใดก็ได้ ความชั่วก็จะเกิดมากขึ้นในสังคม เพราะขาดฐานคือคุณธรรมที่เรียกว่า **กตัญญูกตเวที**

คนในสมัยก่อนเขาจึงต้องฝึกสอนกันนักหนาในเรื่องอย่างนี้ ไม่ว่านักปราชญ์ในประเทศใด...*นักปราชญ์ในประเทศอินเดีย* เขียนหนังสือไว้มากมายเป็นคติสอนจิตสะกิดใจ ก็มีเรื่องเกี่ยวกับความกตัญญูกตเวที เข้าไปแทรกไว้ในเรื่องทั้งนั้น

เช่นถ้าเราอ่าน "ชาดก" ในทางพระพุทธศาสนา เรื่อง*ชาดกนี่*ก็ถือว่า *เป็นวรรณคดีในทางพระพุทธศาสนา เป็นนิทานสอนใจ* เป็นนิทานชนิดสั้น ชนิดปานกลาง ชนิดยาว มีมากมายถึง ๕๐๐ เรื่อง นิทาน ๕๐๐ เรื่องนี้มีคุณธรรม คือ "ความกตัญญูกตเวที" แฝงอยู่ในเรื่องเกือบทุกเรื่องก็ว่าได้

เขาสอนให้รู้ว่าลูกมีความรักพ่อแม่ มีความกตัญญูกตเวทีต่อพ่อแม่ ไม่ประทุษร้ายพ่อแม่ ไม่ทำอะไรให้พ่อแม่เจ็บช้ำน้ำใจ เจ็บไข้ได้ป่วยก็ดูแลรักษา ช่วยเหลือในกิจกรรมต่าง ๆ ตามที่ท่านต้องการ เขามักจะเขียนเล่าไว้ในรูปอย่างนั้น ก็เพื่อเพาะเชื้อแห่งความกตัญญูกตเวทีให้เกิดขึ้นในจิตใจคน แม้เรื่องวรรณคดีในทางศาสนาฮินดู ก็เป็นเรื่องแสดงความสำนึกในเรื่องนี้อยู่มากเหมือนกัน

ในประเทศจีน "ขงจื๊อ" ซึ่งถือว่าเป็นปรัชญาเมธีของชาวจีนสืบสายลงมาจนถึงปัจจุบันนี้ คนแซ่นี้ยังมีอยู่ ยังสืบต่อสิ่งที่ขงจื๊อ ได้สอนไว้เป็นหลักข้อปฏิบัติ คำสอนของขงจื๊อนั้นหนักใน

เรื่องเกี่ยวกับความกตัญญูกตเวทีเหมือนกัน

บรรดาประเพณีที่ชาวจีนเขาปฏิบัติกันอยู่เกี่ยวกับพ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย ครูบาอาจารย์ หรือไม่ว่าใครที่ได้ทำคุณทำประโยชน์แก่ตนแม้เล็กน้อย เขาก็จะยึดมั่นในสิ่งเหล่านั้น จะไม่ประทุษร้ายไม่คิดร้ายต่อบุคคลนั้น มีจิตใจเคารพนบนอบนับถือบุคคลนั้นอยู่ตลอดเวลา คนเราถ้ามีจิตใจอย่างนี้ ชีวิตก็จะไม่เสื่อม จะมีแต่ความเจริญความก้าวหน้า

เราดูครอบครัวชาวจีน เขาสอนคนให้รู้จักบูชาสักการะอะไรต่าง ๆ ตื่นเช้าก็ต้องจุดธูป ๓ ก้าน ไปยืนหน้าบ้านแล้วก็ไหว้ เขาเรียกว่า "ไหว้ฟ้าไหว้ดิน" ก็เป็นเรื่องสอนให้กตัญญูนั่นเอง ให้เรารู้ว่าเราอยู่ได้ด้วยอาศัยฟ้าอาศัยดิน มีฟ้าแล้วก็มีดิน ถ้าไม่มีดินไม่มีฟ้าเราจะไปลงตรงไหน จะไปอยู่ได้อย่างไร สอนให้รู้จักบุญคุณของฟ้าของดิน

การสอนให้รู้จักบุญคุณก็ต้องให้ไหว้ เขาก็ยังถือกันอยู่ คนจีนเก่า ๆ เขายังถือกันอยู่ ว่าไหว้ คนสมัยใหม่อาจจะไม่ถือ นึกว่าเอ! ไหว้ฟ้าทำไม ไหว้ดินทำไม ก็ไม่ได้คิดว่า "ดิน" ให้อะไรแก่ตน "ฟ้า" ให้อะไรแก่ตน คิดไม่ออก เมื่อคิดไม่ออกก็เลยเลิกไหว้ไป พอเลิกไหว้ความสำนึกในสิ่งนั้นว่ามีประโยชน์แก่ตนมันก็หายไป เพราะว่าไม่เคยได้ไหว้กราบบูชา แต่คนโบราณเขาถือกันอยู่

ตื่นเช้าก็ไปจุดธูปเทียนไหว้...เคารพต่อฟ้าต่อดิน แล้วก็ปักธูปไว้นอกบ้าน ทำที่ปักธูปไว้นอกบ้าน ไปดูห้องแถวต่าง ๆ ที่เป็น

บ้านของใคร ๆ ก็มีที่ปักธูปไว้ที่เสานอกบ้าน เขาจุดธูปใส่ทุกวัน บูชาทุกวัน คนที่เคารพบูชาสิ่งเหล่านี้อยู่ คงจะไม่เป็นคนใจบาปหยาบช้า จะไม่ทำอะไรที่เป็นเรื่องตกต่ำในชีวิต เพราะเขาได้ไหว้อยู่ตลอดเวลา นึกถึงสิ่งซึ่งเป็นเครื่องผูกพันกับชีวิตของตนอยู่ตลอดเวลา จะทำสิ่งชั่วร้ายหนัก ๆ ก็ทำไม่ได้ เพราะเป็นผู้ที่เคารพต่อสิ่งเหล่านั้น

นอกจาก**เคารพต่อฟ้าต่อดิน**แล้ว ยังให้**เคารพต่อพ่อ แม่ ปู่ ตา ย่า ยาย** ปู่ตาย่ายายที่ตายไปแล้ว เอาไปฝังไว้ธรรมเนียมจีนเขาฝังกัน..ในสมัยก่อน แต่เดี๋ยวนี้ก็เปลี่ยนแล้วไม่ได้ฝังเท่าใด เอามาเผากันบ้างแล้ว คนจีนที่มาอยู่เมืองไทยเวลานี้ก็หันมาเผากันมากเหมือนกันเพราะว่าไปซื้อดินฝังศพนี่ราคามันแพง พวกเจ้าของที่ดินที่ไปจับจองดินไว้สำหรับฝังศพนั้นคิดค้ากำไรเกินควร ขายแพงเกินไป คนก็เบื่อที่จะไปซื้อที่ดินเพียง ๑ ตารางวาเพื่อจะฝังศพ แต่ถ้าเป็นคนที่มีสตางค์ก็เอาหลายตารางวา เพราะต้องทำ"ฮวงซุ้ย"ใหญ่ ๆ

ปรากฏว่าคนจีนที่ร่ำรวยในเมืองไทย มักจะมีที่ฝังศพของบรรพบุรุษโดยเฉพาะ ไปทำไว้ตามสวนบ้าง ตามที่ต่าง ๆ ปรากฏว่าต้องใช้เงินไปตั้ง ๔ - ๕ ล้าน เพื่อทำสถานที่ฝังศพ ทำอย่างสวยงาม บริเวณก็ทำเป็นสวนสาธารณะ ให้คนไปเที่ยวไปเตร่ได้ การทำอย่างนี้ก็ดีเหมือนกัน เพราะว่าคนจะได้ไปพักผ่อนหย่อนใจแล้วจะได้เห็นศพของบรรพบุรุษของสกุลนั้นว่าเขาสร้างอย่างดี การสร้างอย่างดีนั้นเป็นเครื่องแสดงออกซึ่งน้ำใจ ว่าเรา

ยังคิดถึงท่านผู้ที่ถึงแก่กรรมไป ก็เป็นคุณธรรมอย่างหนึ่งในชีวิตของคนเหล่านั้น เขาจึงไปสร้างไว้

แต่ว่าคนที่สตางค์น้อยเรียกว่า "เบี้ยน้อยหอยน้อย" ไม่สามารถจะซื้อได้ ก็หันมานิยมการเผากัน มาเผาที่นี่ก็หลายรายแล้วเหมือนกัน แต่เผาแล้วก็เอากระดูกไปเก็บไว้เป็นเครื่องบูชาสักการะ ที่วัดนี้แนะนำว่า..*กระดูกที่จะเอามาไว้ ก่อเจดีย์ไว้ที่วัดนี่มันจะรกวัดต่อไป สร้างกุฏิดีกว่า*...เลยก็หันมาสร้างกุฏิหลังน้อย ๆ พอสร้างกันได้ แล้วเอาอัฐิมาบรรจุไว้ที่นั่น พระก็จะได้อยู่ด้วย วันไหนนึกจะมากราบมาไหว้ก็ได้

ความจริงไม่ต้องมากราบที่วัด กราบที่บ้านก็ได้ ตื่นขึ้นแต่เช้าก่อนทำอะไรก็นั่งสงบจิตสงบใจ ระลึกถึงพระคุณของพ่อแม่ ปู่ ตา ย่า ยาย ว่าท่านได้สร้างสิ่งต่าง ๆ ให้เราได้อาศัยได้มีความสุขความสบาย นั่นแหละคือการกราบอยู่ในตัวแล้ว *กิริยาที่กราบนั้นไม่สำคัญ แต่การนึกถึง "น้ำใจ" นั้นเป็นเรื่องสำคัญ*

การนึกถึงท่านนั่นแหละจะมีกำลังบังคับกายให้กราบให้ไหว้ และเมื่อกราบไหว้แล้วให้ระลึกถึงคุณงามความดีปฏิบัติงานในชีวิตประจำวันโดยอาศัยหลักความงามความดีของบรรพบุรุษ เราก็จะได้ทำงานด้วยความซื่อสัตย์ ทำงานด้วยความเสียสละ ทำงานเพื่อ "ให้" ไม่ใช่ทำงานเพื่อจะ "เอา" อะไร ๆ งานมันก็จะดีขึ้น อะไรมันก็เจริญขึ้น เพราะอาศัยคุณธรรมอย่างนี้เป็นเครื่องกระตุ้นเตือนจิตใจ

ผู้ใดเป็นหัวหน้าในครอบครัวในวงศ์สกุล ก็ต้องบรรยาย

ประวัติศาสตร์ให้ฟังเสียหน่อยว่าผู้ที่นอนอยู่ในฮวงซุ้ยนี้คือใคร.. ท่านมาอย่างไร..ท่านสร้างตัวอย่างไร..มีคุณงามความดีประจำจิตใจอย่างไร.. จึงได้สร้างตัวเป็นหลักเป็นฐานได้มานอนอยู่ในฮวงซุ้ยอันใหญ่โตนี้..ก็เพราะว่าเป็นคนทำดี

พูดเรื่องความดีให้ลูกหลานฟัง ลูกหลานก็จะได้รับรู้แล้วจะได้มีความภาคภูมิใจ ในความดีความงามของบรรพบุรุษคนเราถ้ารู้ว่าเป็นเชื้อสายคนดี ก็อยากจะเป็นคนดีเหมือนกัน ถ้าทราบว่าเป็นเชื้อสาย"ไอ้เสือ"มันก็อยากจะเป็นไอ้เสือเหมือนกัน เพื่อสืบสกุลไว้ แต่ว่าเชื้อสายแบบนั้นเราจะไปเล่าทำไมมันไม่ได้เรื่องอะไร เอาแต่ความงามความดีมาสอนลูกสอนหลาน ปลุกปลอบจิตใจให้ได้คิดว่า เรานี่เป็นเชื้อสายคนดีมีศีลธรรมประจำจิตใจ ไม่ใช่เชื้อสายคนชั่วคนร้าย บรรพบุรุษเราเดินในทางสายใด จงเดินในเส้นทางของบรรพบุรุษต่อไป อย่าเดินนอกทาง อย่าสร้างเส้นทางใหม่ที่มันไม่ถูกต้อง ทางที่บรรพบุรุษเดินแล้วมันสะอาดมันเตียน

พระพุทธเจ้าท่านก็ย้ำเรื่องนี้เหมือนกัน ท่านสอนว่า..จง*เดินตามทางที่ผู้ใหญ่เดินแล้ว อย่าล้างฝ่ามืออันเปียกชุ่มเสีย อย่าทำร้ายฝ่ามือที่เปียกชุ่ม* คำว่า"ให้เดินตามทางที่ผู้ใหญ่เดิน"ก็หมายความว่า พ่อแม่ปู่ตาย่ายายของเราเดินมาในเส้นทางที่ถูกที่ชอบในทางศีลทางธรรมอย่างไร เราก็เดินตามทางนั้นต่อไป เพื่อจะได้ไปสู่จุดหมายอันดีงามแห่งชีวิต นี่เรียกว่าเดินตามทางผู้ใหญ่

การเดินตามทางผู้ใหญ่ก็ได้ชื่อว่า เราเป็นผู้ดำรงวงศ์สกุลของท่านไว้ การดำรงวงศ์สกุล นั้นก็อยู่ที่การกระทำความดีไม่ให้ขาดสายนั่นเอง พ่อแม่ปู่ตาย่ายายเราได้กระทำความงามความดีไว้อย่างไร เราก็ทำต่อ..สืบสายไว้ไม่ให้ขาดตอน ถ้าว่าลูกหลานพยายามทำความดีตามพ่อแม่ ตามปู่ ตา ย่า ยาย เด็กเหล่านั้นสกุลนั้นจะไม่เสื่อม จะไม่ล่มจม

การที่เกิดความล่มจมเพราะเดินนอกทาง ไม่เดินตามทางของบรรพบุรุษ บรรพบุรุษเดินทางดีทางถูกทางเจริญ เรากลับไม่เดิน แต่ไปเดินทางเสื่อม ไปเดินทางอบายมุข ชอบเล่นการพนัน ชอบเสพสิ่งเสพติด ชอบเที่ยวกลางคืน ชอบคบหาสมาคมกับคนเลวคนร้าย สุรุ่ยสุร่ายในการจ่ายทรัพย์ เพราะถือว่ามีทรัพย์มากมาย มีแต่เรื่องใช้ ไม่มีเรื่องหาเพิ่ม

น้ำในโอ่งถ้าเราตักใช้ทุกวัน ไม่ตักมาเพิ่ม น้ำมันจะเหลืออยู่ได้อย่างไร ทรัพย์สมบัตินี่ก็เหมือนกัน ถ้าเรามีแต่ใช้ ๆ ไม่หามาเพิ่มเติมแล้วจะมีอะไรเหลือ ผลที่สุดก็หมดเนื้อหมดตัว..ล่มจมที่ล่มจมนั้นเพราะไม่เดินตามทางของบรรพบุรุษนั่นเอง จึงได้เกิดความเสียหาย

การที่ไม่เดินตามทางของบรรพบุรุษก็เพราะขาดคุณธรรมคือความกตัญญูกตเวที คือไม่รู้บุญคุณของผู้ที่เดินทางไปหน้าเรา ทำอะไรไว้ให้แก่เรา เราได้รับประโยชน์อะไรจากคนนั้น เราไม่รู้ไม่เข้าใจไม่เอามาเป็นบรรทัดฐานของชีวิต จึงเอาตัวไม่รอด..เป็นอย่างนี้ ความเสื่อมมันเกิดที่ตรงนี้

เราจึงต้องสำนึกในข้อนี้แล้วก็พยายามที่จะหาทางที่ถูกต้องที่บรรพบุรุษเคยเดิน ต้องศึกษา ต้องทำความเข้าใจ แล้วเอามาใช้ในชีวิตประจำวันของเราต่อไป ชีวิตของเราก็จะไม่บกพร่องไม่เสียหาย อันนี้เป็นเรื่องสำคัญ

คนไทยเราเก็บกระดูกใส่โกษฐ์น้อย ๆ ไว้ที่บ้าน วันสงกรานต์ก็เอาออกมาบังสุกุล เอามารดน้ำหอมเสียหน่อย แล้วก็บังสุกุลกัน เรียกว่า *ทำบุญอุทิศให้แก่บรรพบุรุษ* นั่นก็เป็นเรื่องที่ทำมาแล้วแต่ว่ายังไม่สมบูรณ์ ถ้าให้สมบูรณ์ก็ต้องประชุมลูกหลานให้มานั่งล้อมโกษฐ์น้อยนั้นแล้วเปิดโกษฐ์ให้เขาดู หยิบกระดูกขึ้นมาให้เขาดู อธิบายให้เขาฟังว่านี่เป็นกระดูกของใคร โกษฐ์นี้มีกระดูกใคร โกษฐ์นั้นมีกระดูกของใคร ความเป็นมาของกระดูกนี้เป็นมาอย่างไร?

เหมือนหนังสือที่คึกฤทธิ์เขาเขียนเรื่อง "โครงกระดูกในตู้"..เป็นทำนองว่า กระดูกในตู้พูดได้ เขาเขียนเรื่องราวของสกุลเขา เป็นมาอย่างนั้นอย่างนี้ ดีก็เล่า ไม่ดีก็เล่าเหมือนกัน คนไหนดีก็เล่าไว้ กระดูกมันพูดให้ฟัง ลูกหลานก็จะได้อ่าน จะได้รู้เส้นสายของบรรพบุรุษว่าเกิดมาจากใคร แล้วลำต้นมันแตกกิ่งแตกก้านออกไปอย่างไร เป็นกี่สกุลกี่เหล่ากี่กอ บางสกุลใหญ่แตกออกไปมากมาย เช่นราชวงศ์จักรี แตกออกเป็นสกุลเล็กสกุลน้อย เติมท้ายว่า..*ณ อยุธยา*..นี่ก็มีมากมายแตกออกไปบางสายก็แตกออกไปเป็นหลายสกุล ออกไปพัวพันกับสกุลนั้นสกุลนี้ มีความสัมพันธ์กันมากมาย ถ้าได้รู้จักกันไว้มันก็เป็น

เรื่องดี จะได้พึ่งพาอาศัยกันในเมื่อถึงคราวจำเป็น แล้วเป็นเครื่องผูกไมตรีจิตไว้

สมัยก่อนเขาทำตามแบบที่เรียกว่าเคารพนับถือกันอย่างแท้จริง ชีวิตจึงไม่มีความวุ่นวาย เต็มไปด้วยความเรียบร้อย เพราะเขามั่นอยู่ในคุณธรรม คือความสำนึกว่าอยู่สบายเพราะใคร ถ้าเรารักคนนั้นก็ต้องไม่ทำให้คนนั้นเดือดเนื้อร้อนใจ เขาก็อยู่กันได้ เพราะว่ามีน้ำใจ มีความสำนึกในความกตัญญูกตเวทีต่อกันและกัน แม้เล็ก ๆ น้อย ๆ เขาก็เคารพนับถือกัน จึงไม่มีเรื่องแตกแยกแตกร้าว เพราะฐานมันอยู่ที่คุณธรรมข้อนี้

ทีนี้สังคมในยุคปัจจุบันมันเปลี่ยนแปลงไปพอสมควร เปลี่ยนไปเรื่อย ๆ ความนึกความคิดอะไรของคนก็เปลี่ยนแปลงไป ออกไปนอกลู่นอกทาง เรื่องบาปบุญคุณโทษอะไรอย่างนี้ไม่ค่อยจะได้นึก ไม่ค่อยจะได้คิด ชอบทำอะไรตามใจตัว ชอบทำอะไรตามใจอยากใจปรารถนา แต่ไม่ได้คิดว่าเป็นการกระทบกระเทือนต่อใคร สร้างความทุกข์ให้แก่ใคร สร้างความเดือดร้อนให้แก่ใคร เขาไม่ค่อยคิดถึงเรื่องอย่างนั้น เอาประโยชน์ตนเป็นใหญ่ไม่คิดถึงประโยชน์และความสุขของคนอื่น แม้กับผู้ที่มีบุญคุณแก่ตน เช่นกับพ่อแม่ ลูกบางทีก็ไม่เชื่อฟังพ่อแม่ ไม่เคารพพ่อแม่ ทำอะไรตามใจตัว เอาระบบตะวันตกมาใช้

ประเทศทางซีกโลกตะวันตกนี่เขาไม่มีการสอนในเรื่องเกี่ยวกับกตัญญูกตเวที วัฒนธรรมมันคนละแบบ พอลูกเติบโตแล้วเขาก็ไปตามเรื่องของเขา พ่อแม่มีหน้าที่เลี้ยงเขาให้การศึกษาแก่

เขา พอเขาจบชั้นการศึกษาพอทำงานได้เขาก็ไป ไปแล้วเขาก็ไม่ค่อยจะเหลียวกลับหลัง ไปเรื่อยไป ปีหนึ่งอาจจะมาเยี่ยมคุณพ่อคุณแม่สักครั้งหนึ่ง เอาดอกกุหลาบมาให้สักช่อหนึ่ง คุยกัน ๒ - ๓ คำแล้วเขาก็ไปตามหน้าที่ของเขาต่อไป

คนแก่ ๆ เมืองนอกจึงอยู่อย่างมีความเศร้าโศกเสียใจ มีอารมณ์เป็นทุกข์เพราะไม่มีใครเหลียวแล ซึ่งเขาเรียกว่า*เปล่าเปลี่ยว..เหงาหงอย* จึงต้องมี "บ้านคนแก่" มี "*สถานสงเคราะห์คนแก่*"..เกิดมาก สถานสงเคราะห์ทั้งหลายทั้งปวงเกี่ยวกับผู้ชรานี้ มันเกิดจากการขาดความกตัญญูกตเวทีนี่เอง..*โลกมันขาดความกตัญญูกตเวที คนแก่ก็ได้รับความลำบาก*

รัฐต้องเข้าไปอุ้มชูคนแก่ ต้องมีปีคนแก่ แต่ไม่เรียก"คนแก่" เรียก..*คนสูงอายุ..ปีคนสูงอายุ* แล้วก็ต้องมี "*ชมรมคนสูงอายุ*" เพื่อให้ได้มาหายใจ อยู่บ้านหายใจไม่ค่อยออก มันแน่นหน้าอก เลยมานั่งหายใจกันที่นั่นที่นี่

*ที่โรงพยาบาลสงฆ์*ก็มีชมรมคนแก่ทั่วประเทศ ให้ได้มาหายใจกันที่โรงพยาบาลสงฆ์ มีการสัมมนากัน ๒ - ๓ วัน จะจบแล้วมั๊งตอนนี้ คงจะกลับบ้านกันแล้ว มีคนแก่บางคนก็พ้นมาที่นี่บอกว่า มาประชุมเรื่องคนแก่ เขาทำอย่างนี้เพื่ออะไร?..เพื่อช่วยให้คนแก่สบายใจ

เหตุมันเกิดที่ตะวันตก ไม่ใช่ของตะวันออก คนแก่ด้านตะวันออกยังไม่ถึงอย่างนั้น แต่ก็เริ่มมีบ้าง เพราะลูกเต้าเขาอยากอยู่อย่างอิสระ ลูกชายแต่งงานอยากจะอยู่อย่างอิสระ ลูกสาว

แต่งงานก็อยากจะอยู่อย่างอิสระ เอาแบบตะวันตก เรียกว่าชีวิตส่วนตัว เขามีบ้านเป็นของเขา เขาอยู่กันตามลำพัง คนแก่อย่ามายุ่งกับฉัน นั่นมันระบบตะวันตกเขา

ทีนี้ระบบนี้มันก็ไหลเข้ามาเมืองไทยเหมือนกันเวลานี้ ลูกเต้าเหล่าหลานก็อยากจะอยู่อย่างโดดเดี่ยว แต่งงานแล้วก็อยากจะซื้อทาวน์เฮ้าส์อยู่ ซื้อบ้านจัดสรรอยู่ คุณพ่อคุณแม่คุณปู่คุณตาคุณย่าคุณยายอย่ามายุ่ง เขาอยากจะอยู่ตามเรื่องของเขา เป็นชีวิตสมัยใหม่ เป็นชีวิตที่ห่างเหินออกไปจากครอบครัว ไปอยู่โดดเดี่ยว มองอีกทีหนึ่งมันก็ไม่ค่อยดีเท่าใดในรูปอย่างนั้น

คนสมัยก่อนครอบครัวใหญ่ ๆ ครอบครัวใหญ่เขาก็ให้อยู่ในบริเวณบ้านใหญ่ เขาก็ไม่ให้ไปไหน แม้จะอยู่แยกเรือนก็ต้องอยู่ในบริเวณนั้น สร้างบ้านให้อยู่ มีเรือนหออยู่ในบริเวณบ้านนั้น คือจะได้มีความสัมพันธ์ทางจิตใจ พ่อแม่ก็จะได้เห็นหน้าลูก ลูกก็จะได้เห็นหน้าพ่อหน้าแม่ เวลารับประทานอาหารก็มารับประทานร่วมกัน จะได้คุยกันได้ปรึกษาหารือกัน จะได้ไม่เหงาไม่เปล่าเปลี่ยวเกินไป ระบบของคนโบราณเขาก็ดีเหมือนกัน

แต่เดี๋ยวนี้ระบบโดดเดี่ยว ไปอยู่ครอบครัวเดียว ไม่ยุ่งกับใคร เอ้า! เวลามีปัญหาจะไปไหนล่ะ..จะไปพึ่งใครล่ะ? มันก็ไม่พ้นพ่อแม่แหละ พอมีทุกข์ก็มากราบมือกราบตีน “คุณแม่ต้องช่วยหนูคราวนี้ ถ้าไม่ช่วยหนูก็จะแย่แล้ว”

เวลาสบายก็ไม่ค่อยมาหรอก ทุกข์ร้อนเข้าก็มาหาแม่เขา เรียกว่า *พอเจ็บท้องข้องใจ ก็มาหาแล้ว* แต่ถ้าไม่อย่างนั้นแล้วก็

เฉย ไม่สนใจ ถ้าสะดวกสบายก็ไม่มา พอมาแม่ก็รู้ว่า "เออ! คงจะมีเรื่องอีกแล้ว จึงมา" มันเป็นอย่างนั้น

นี่..สังคมมันเปลี่ยนไป ความสัมพันธ์ทางจิตใจมันน้อยลงไป แล้วมีลูกก็ไม่ให้คนแก่เลี้ยง เขากลัวว่าคุณย่า คุณยายจะทำเด็กเขาเสีย เขาไม่อยากให้เลี้ยง ความสัมพันธ์ระหว่างหลานกับปู่กับย่า กับตา กับยาย มันก็ลดน้อยลงไป เพราะไม่ได้ผูกพันกันทางจิตใจ แต่ถ้าให้ย่ายายเลี้ยง เด็กมันก็มีความสัมพันธ์กับคนแก่ ความสัมพันธ์ในการเป็นอยู่มันต่อกันนาน จะเติบจะโตเป็นผู้ใหญ่แล้วก็ยังรู้สึกว่า มีความสัมพันธ์กับผู้นั้นกับผู้นี้ ใครที่เลี้ยงเขามาก็มีความสัมพันธ์กันทางด้านจิตใจ มีความสุขในชีวิตประจำวัน

ถ้าเรามีความสัมพันธ์กับคนใด เราไปกินข้าวที่นั่นเราสบายใจ มีเรื่องอะไรก็ไปแก้ปัญหาชีวิตกับท่านผู้นั้น เราก็สบายใจ นี่มันสัมพันธ์กัน แต่ถ้าว่าเหินห่างกัน มันจะเกิดอะไร..เวลาเป็นทุกข์ก็นั่งกลุ้มใจคนเดียว ไม่รู้จะหันหน้าไปหาใคร ไปหาคนนั้น...ก็ไม่รู้จักกัน ไม่คุ้นเคยกัน ปิดบ้านอยู่ปิดรั้วแข็งแรง ไม่ให้ใครเข้าไปยุ่ง อยู่กัน ๒ คนผัวเมีย มีลูกก็อยู่กันอย่างโดดเดี่ยว ไม่รู้จักใคร ชีวิตอย่างนั้นมันเป็นชีวิตที่กักตัวเองไว้ในวงจำกัดมากเกินไป สู้ระบบไทยสมัยก่อนไม่ได้ ที่เขาอยู่รวมกันในที่เดียวกัน ดูแลกันทั่วถึง ไว้ใจกัน

พบครอบครัวหนึ่ง...ท่านเป็นนายแพทย์ทหารบกครอบครัวใหญ่ มีลูกสาว มีลูกเขย ครอบครัวนั้นมีแต่หมอกับพยาบาลทั้ง

นั้น ลูกสาวเป็นนางพยาบาลเป็นทันตแพทย์ เป็นเภสัชฯ ลูกเขยเป็นหมอ บ้านนั้นมีแต่หมอทั้งนั้น เวลาถึงวันเข้าพรรษา นิมนต์พระเทศน์ทุกวันพระ ไม่ต้องมีคนบ้านอื่นมาฟัง สมาชิกในบ้านนั้นก็มานั่งเต็มห้องแล้ว มีลูกสาว ลูกเขย ลูกสะใภ้ แล้วก็หลาน ๆ นั่งกันเต็ม มานั่งบูชาพระ ไหว้พระ

อาตมาก็เคยไปเทศน์หลายครั้งที่บ้านนั้น ก็รู้สึกว่าบ้านนี้เขาอยู่กันดี ไม่แตกแยก อยู่ในบ้านเดียวกัน กินอาหารก็กินพร้อมกัน ลูกเขย ลูกสะใภ้ หลาน ๆ มานั่งกินด้วยกัน พ่อบ้าน..คือนายพลเจ้าของบ้าน เป็นผู้จ่ายในเรื่องค่าอาหารการกินอยู่ ยังเลี้ยงดู เขาอยู่กันอย่างนั้น เขาก็มีความสุข มีความสบาย

เด็ก ๆ มันก็คลุกคลีกันไป มีความรักใคร่เอ็นดูกันเมื่อเติบโตขึ้นมันก็ช่วยเหลือกัน เพราะเมื่อตอนเป็นเด็กเคยกินข้าวจานเดียวกัน กินแกงด้วยกัน มีอะไรกินด้วยกัน ความสัมพันธ์มันเกิดมาก อันนี้ระบบเก่า ของเขาก็ดีอยู่แล้ว

ทีนี้เรามาเปลี่ยนระบบใหม่ ระบบอยู่โดดเดี่ยว "เมื่อแต่งงานแล้วหนูไม่อยากอยู่บ้านนี้ หนูอยากจะไปอยู่ตามลำพัง หนูจะไปอยู่กับสามี เป็นครอบครัวหนึ่งต่างหาก"

เขาก็มองในแง่ที่ว่าจะช่วยตัวเอง จะพึ่งตัวเองนั่นแหละ แต่มันก็ยืนไม่ค่อยได้ ขามันอ่อน เวลาซวนลงไปก็เรียก "แม่ ๆ ช่วยหนูด้วย" มันก็ต้องเรียกแม่ให้ช่วยทุกที ไม่เรียกแม่ก็เรียกยาย ไม่เรียกยายก็เรียกคุณย่า ถ้าใครพอพึ่งได้ก็ต้องคลานเข้าไปหา มันก็หนีไม่พ้น แล้วจะไปทำไม?

เราอยู่ด้วยกันไม่ดีกว่าหรือ ได้พบหน้าค่าตากัน เย็นก็จะได้มาเจอกัน เช้าก็จะได้มาเจอกัน คนอยู่ด้วยกัน เช่นว่าเป็นลูก เช้า..ไปกราบคุณแม่ ลาไปทำงาน เย็นกลับมาก็เข้าไปรายงาน เล่าอะไรให้ฟังว่าสังคมในบัดนี้มันเกิดอะไรขึ้นบ้าง เรื่องการบ้านการเมืองการสังคม เอามาเล่าให้คุณแม่ฟัง คุณแม่ก็จะได้สบายใจ

เสด็จในกรมพระยาดำรงฯ ท่านไปกราบคุณแม่ทุกวัน พอจะไปทำงานก็ไปกราบบนตัก กราบเหมือนกับลูกน้อยกราบแม่ กราบแล้วบอกว่า "ลูกจะไปปฏิบัติงาน คุณแม่มีอะไรให้ลูกรับใช้บ้าง?"

แม่ก็ไม่มีอะไร ก็บอกว่า "แม่ไม่มีอะไรหรอก ขอให้ลูกไปทำงานด้วยความสบายใจ" ให้ศีลให้พร

เลิกงานกลับมาถึงก่อนอะไรหมดต้องไปกราบคุณแม่ "เป็นอย่างไร คุณแม่สบายดีไหมวันนี้ มีอะไรเป็นปัญหาบ้าง รับประทานอาหารเป็นอย่างไร" แล้วก็เล่าเรื่องให้ฟัง ว่าในหลวงรับสั่งเรื่องอะไร ประชุมกันเรื่องอะไร บ้านเมืองเป็นอย่างไรเล่าให้คุณแม่ฟัง

แม่กับลูกนั่งคุยกันด้วยอารมณ์สดชื่น อยู่กันด้วยความสุขความสบาย ท่านเคารพหม่อมมารดาของท่านมาก รักใคร่เคารพนับถือมาก ชีวิตท่านก็เจริญ เป็นคนเก่งคนหนึ่งของเมืองไทยฐานมันอยู่ที่ตรงนั้น..ตรงที่รักพ่อรักแม่นี่เอง

คนเราถ้าไม่รักพ่อรักแม่จะไปรักใคร รักเพื่อนหรือ..ใครจะ

ไว้ใจ ถ้าเราไม่รักพ่อรักแม่ของเรา ไปรักใครเขาก็มองดูว่า "โอ๊ย! ไอ้นี่กับพ่อแม่มันก็ไม่รักไม่เคารพไม่นับถือ เรามันเป็นคนอื่น มันจะนับถือเรารักเราขนาดไหน" เขาไม่ไว้ใจ ไม่ไว้ใจในจิตใจส่วนลึกของคน ๆ นั้น

แต่ถ้าคนใดรักพ่อรักแม่ เคารพพ่อแม่ เขาก็รักมากขึ้น เขาเห็นว่า..อ้อ! คนนี้เป็นคนดี..ความเป็นคนดีนั้นมันอยู่ที่คุณธรรมข้อนี้ คือความกตัญญูกตเวที พระพุทธเจ้าจึงตรัสว่า..

นิมิตฺตํ สาธุ รูปานํ กตญฺญูกตเวทิตา

ความกตัญญูกตเวที เป็นเครื่องหมายของคนดี

เราจะดูคน ไม่ต้องไปดูที่แหวนที่สวมนิ้ว..สายสร้อยห้อยคอ..รถยนต์นั่ง หรืออะไรอย่างนั้น นั่นมันของ"เปลือก"ทั้งนั้น อย่าไปดูเลย ดูมันก็ไม่แท้หรอก แต่ดูว่า..*เขามีคุณธรรมคือความกตัญญูกตเวทีขนาดไหน เขาปฏิบัติต่อพ่อแม่เขาอย่างไร ต่อปู่ตาย่ายาย ต่อเครือญาติของเขาอย่างไร?* ถ้าเราได้พบใครว่า โอ! เป็นคนที่เคารพหนักแน่นในพ่อแม่ ปู่ตา ย่ายาย เอามาใช้ได้..คนนั้นเอามาทำงานในบริษัทได้

คนที่มีคุณธรรมคือความกตัญญูกตเวทีจะไม่ประทุษร้ายใคร เพราะเขาคิดว่าคนนี้มีบุญคุณกับเขา บริษัทนี้มีบุญคุณกับเขา โรงงานนี้มีบุญคุณกับเขา เขาจะไม่ประทุษร้ายต่อที่ทำงาน ต่อบริษัท ต่อเจ้าของงาน เพราะฐานมันอยู่ที่น้ำใจ คือมีความกตัญญูกตเวทีอยู่เป็นพื้นฐาน เขาคบใคร เขาจะไม่ประทุษร้ายต่อคนนั้น แต่เขาจะรักใคร่ นับถือคนนั้นอย่างดี เพราะฐานมัน

มาอย่างนั้น ฐานที่เขารักต่อพ่อแม่ ทำดีต่อพ่อแม่

เรื่องพ่อแม่นี่อยากจะขอฝากไว้สักหน่อยว่า ท่านเป็น **"เทพเจ้า"** ของเรา..*เป็นเทพเจ้าผู้ให้ชีวิตจิตใจ ให้เลือดเนื้อ ให้อะไรทุกอย่างแก่เรา* ที่เราได้มีชีวิตปลอดโปร่งรอดมานี่ เพราะอะไร? ก็เพราะเจ้าประคุณพระ ๒ องค์นั้นแหละคือ *พระ..พ่อ, พระ..แม่*

พ่อแม่เป็นพระในบ้าน เป็นพระในเรือน เป็นพระที่อยู่ใกล้เรา เป็นเทวดาที่อยู่ประจำบ้านประจำเรือน เราไม่ต้องไปไหว้เทวดาที่ไหน ไม่ต้องไปไหว้อะไรที่ไหน ไหว้พ่อไหว้แม่ก็พอแล้ว เคารพพ่อแม่ นับถือพ่อแม่ มันก็หนักแน่นพอแล้วนี่ไปไหว้สิ่งอื่นแต่ไม่ไหว้พ่อแม่..ไปรักคนอื่นแต่ไม่รักพ่อแม่

เหมือนผู้ชายบางคนพอแต่งงานแล้ว ลืมแม่เลย หลงเมียไม่ใช่เรื่องอะไร หลงเมียลืมแม่ หลงตนลืมแก่ เขาว่าอย่างนั้น.. *หลงตนลืมตาย หลงกายลืมแก่ พอหลงเมียลืมพ่อลืมแม่*ไปหมด เมียกระซิบข้างหูมันดังเหลือเกิน มีอิทธิพลเหลือเกินแม่เรียกกี่คำก็ไม่ได้ยินแล้ว อ้ายหนูลืมแม่ไปเสียแล้ว ไปหลงเมีย มันก็เสียหาย

เราจะต้องเทิดทูนไว้..คุณพ่อคุณแม่ ฝ่ายหญิงก็ตามฝ่ายชายก็ตาม ถ้าเราเทิดทูนคุณพ่อคุณแม่ เราจะได้รับเกียรติคนอื่นเขาก็จะให้เกียรติเรา ให้เกียรติว่าเรานี้เป็นคนดี บูชาพ่อแม่

แต่ถ้าเราไม่บูชาพ่อแม่ ไม่เคารพพ่อแม่ หาเรื่องให้พ่อแม่ร้อนอกร้อนใจ ทำให้ท่านต้องเป็นทุกข์ ทำให้ต้องเป็นคนนอน

*ไม่หลับ เพราะว่าลูกทำให้เกิดโรคประสาทบ่อย ๆ เป็นบาปหนัก บาปหนาที่เกิดขึ้นแก่ลูกผู้นั้น..*แต่ลูกไม่รู้ไม่เข้าใจ เพราะว่าไม่ได้ศึกษาเรื่องอย่างนี้

แม้จะเรียนหนังสือในโรงเรียน จะเรียนเก่งขนาดไหน เขาก็ไม่ได้สอนไม่ได้ย้ำให้รู้ว่า..*เรานี้ ใครให้เกิดมา ใครให้การศึกษา ใครให้การช่วยเหลือ ใครอุปถัมภ์ค้ำชูให้มีชีวิตอยู่อย่างสะดวกสบาย..*เขาไม่ได้สอนกัน ไม่ได้ฝึกกันในเรื่องอย่างนี้ มันก็เกิดเป็นปัญหาขึ้นได้

ฉะนั้นเราจะต้องสำนึกในเรื่องนี้ สำนึกถึงพระคุณท่าน ถ้าท่านมีชีวิตอยู่เราก็**เอาใจใส่ดูแลให้ท่านมีความสุขความสบายตามสมควรแก่ฐานะ เรื่องอาหารการกิน ที่พักผ่อนหลับนอน เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม** ต้องคอยดูแลเอาไปซักไปฟอก ทำความสะอาดที่หลับที่นอน อาบน้ำร่างกายของท่าน ท่านอยากจะรับประทานอะไรจัดแจงหาให้ ให้ท่านได้รับความสะดวกสบาย

คนจีนเขามีนิทานเกี่ยวกับความกตัญญูอยู่หลายเรื่อง มีอยู่ตั้ง ๒๔ เรื่อง เรื่องดี ๆ ทั้งนั้น เช่นว่า..*คุณแม่ป่วย แล้วก็อยากกินแกงหน่อไผ่..หน่อไม้ ฤดูนั้นมันไม่มีหน่อไม้ หน้าร้อนหน่อไม้มันไม่ออก แต่พอรู้ความต้องการของคุณแม่ว่า อยากจะกินหน่อไผ่ เขาต้องไปในป่าทุกวันเลย ไปเที่ยวพูดบ่นพิรี้พิไรว่า "กอไผ่เอ๋ย ช่วยออกหน่อมาสักหน่อยเถอะ คุณแม่ฉันไม่สบาย อยากกินแกงหน่อไผ่"*

เที่ยวเดินหาทุกวัน ๆ มันก็เจอหน่อไผ่ออกมา ล่อออกมา

นิดเดียว ขุดเลย ขุดลึกลงไปในดินได้หน่อไม้ เอามาถึงหั่นให้ละเอียดเอาไปต้ม ต้มแกงจืดให้คุณแม่รับประทาน คุณแม่รับประทานก็รู้สึกว่ารับประทานได้ อร่อย แล้วอาการไข้ก็ค่อยจางหายไป ดีขึ้น

คนป่วยนาน ๆ ถ้าอยากกินอะไร อย่านึกว่าเป็นของแสลงนะ ร่างกายมันต้องการแล้ว..ร่างกายต้องการ ต้องการสิ่งนั้นสิ่งนี้ เพื่อเอามาชดเชยส่วนที่สูญเสียไป ไปหาให้ท่านรับประทานเถอะ จะดีขึ้นทันที ร่างกายจะดีขึ้น

หลวงลุงอาตมาสมัยหนึ่งท่านป่วยมาก ป่วยเจียนตายเลย แล้วพออยู่ต่อมาท่านพูดว่า “แหม! อยากจะกินแตงโม” โอ๊ย! หน้านั้น แตงโมที่ไหนมันมี มันไม่มี แต่น้องเขยของท่านเคารพนับถือท่านมากไปเที่ยวหา ไปจังหวัดตรัง ไปภูเก็ต ตระเวนไปได้แตงมาผลหนึ่งมันยังไม่สุกดี เอามาถึงหั่นเป็นชิ้นเล็ก ๆ แล้วก็แช่น้ำแข็ง เอาไปถวาย ท่านฉันหมดเลย ฉันหมดทั้งผล แล้วหลังจากฉันแตงโมแล้วหายวันหายคืนขึ้นมาทีเดียว ร่างกายแข็งแรงรับประทานอาหารได้

อันนี้เป็นตัวอย่างเอามาเล่าให้ฟังว่า คนป่วยถ้าอยากกินอะไร แสดงว่า เริ่มจะดีแล้ว ต้องหามาให้ท่านรับประทานเถอะ แปลว่าร่างกายกำลังต้องการสิ่งนั้น อยากกินอะไรให้กินไปเถอะ ไม่แสลง ไม่เป็นไร ให้กินได้ แล้วก็ดีขึ้น เจ้าลูกชายคนนั้นพอรู้ว่าแม่ต้องการก็ไปหาทุกวัน ๆ จนได้เอามาต้มให้คุณแม่กิน เขารักแม่ของเขาเหลือเกิน

แต่ถ้าเป็นคนปัจจุบันนี้ แม่อยากกินอย่างนี้ "เอ๊อ! คุณแม่นี่อยากไม่เข้าเรื่อง หน้านี้หน้าแล้ง หน่อไผ่ที่ไหนมันจะขึ้นล่ะ อยากไอ้ของที่พอจะหาได้ไม่อยาก ไปอยากกินของที่หาไม่ได้" อ้าว! ไปดุเอาเสียอีก ไปดุคุณแม่ คุณแม่กลับทรุดหนักลงไปอีก เป็นอย่างนั้น ลูกบางคนเป็นอย่างนั้น กลับไปดุแม่เสียอีก

แต่เด็กคนนั้นเป็นเด็กดี ไม่ดุ รู้ว่าเป็นความต้องการของคุณแม่ รักแม่ต้องไปหาให้ได้ ก็ไปหามาให้ท่านกินจนได้นี่แหละ เขาเรียกว่า เป็นคนที่ใจดีใจงาม รู้ความต้องการของคุณแม่ที่กำลังเจ็บไข้ได้ป่วย ลูกที่ดีนั้นต้องคอยสังเกตคนแก่ คือคุณพ่อคุณแม่หรือคุณปู่คุณตาคุณย่าคุณยายก็ตาม เราต้องคอยดูท่านว่าต้องการอะไร มีความประสงค์ในเรื่องอะไร ก็รีบไปจัดให้ท่าน ทำให้ท่าน

มีคุณยายคนหนึ่งที่สงขลา ท่านก็เป็นคนใจบุญ สร้างกุฏิไว้ที่ *วัดอุทัย* อาตมาก็ไปอยู่ที่กุฏินั้น วัดนั้นไม่มีคนหรอก ไปอยู่หนังสือสักเล่มก็ไม่มีอ่าน มันช่างหงอยเหงาเหลือเกินวัดนั้น คนมาวัดก็ไม่มี เดินพ้นไปวัดอื่นหมด เพราะว่าหลวงพ่อก็แก่เต็มทีแล้ว มีแต่พระหลวงตา อาตมาไปหนุ่มอยู่คนเดียวในวัดนั้น แต่ว่าคุณยายแกมาที่กุฏิเสมอ มากวาดกุฏิ มาถึงก็ให้คนใช้กวาดตรงนั้นตรงนี้ พระที่อยู่ก็ไม่กวาด คุณยายต้องมากวาด เลยบอกว่า "เราอยู่กันอย่างไร ให้เจ้าของกุฏิมากวาด ทีนี้ต้องกวาดทุกวัน ทำความสะอาดบริเวณให้สะอาด" ก็ค่อยดีขึ้น

ยายมาก็ว่า "เออ! ท่านอะไรมาอยู่ กุฏิสะอาดดี" ก็เลยได้พบ

ได้คุยกัน ท่านทำอย่างนั้น

แล้วท่านมีที่บรรจุอัฐิอยู่แห่งหนึ่ง ท่านมาแล้วต้องไปจุดธูปจุดเทียนบูชาทุกที ก็เลยถามว่า "กระดูกของคุณแม่ หรือคุณย่า หรือคุณยายของโยม"

"ไม่ใช่..กระดูกลูกสาว"

"ทำไมล่ะ คุณยายต้องมาไหว้ลูกสาวด้วยหรือ?"

แกบอกว่า "นี่เขาเป็นลูก แต่เขาดีเหลือเกิน เขารู้จักเอาใจดิฉัน ดิฉันต้องการอะไร เขาจัดให้เรียบร้อย"

แล้วยกตัวอย่างว่า "ปีนี้แม่อยากจะไปทอดกฐิน" เขาไปจัดเลย ไปจองวัดให้ ไปหาเครื่องกฐินจีวรผ้าไตรเครื่องใช้นัดวันเสร็จแล้วมาบอกคุณแม่ว่า "วันนั้นแม่ไปทอดกฐินนะ เครื่องใช้ไม้สอยลูกจัดหาไว้เรียบร้อยแล้ว" แกก็ไป ไปถวายกฐิน

หรือรู้ว่าคุณแม่อยากจะกินอะไร เขาต้องไปหามาให้ เอามาเลี้ยงมาดูอย่างดี เป็นลูกสาวที่รักแม่มาก ต่อมาก็ตายไป คุณยายแกเผาศพ แล้วก็เอากระดูกไปบรรจุเจดีย์สร้างเป็นพิเศษ เวลาแกไปวัดก็ต้องไปจุดธูปจุดเทียน ไปเยี่ยมไปเยียน แล้วแกบอกว่า "เขาเป็นลูกก็จริงแต่เขารู้จักบุญคุณของแม่"

ทีนี้ลูกอีกคนหนึ่งเป็นผู้ชาย นั่น..ไม่ได้ ถ้าคุณแม่มาวัดมานั่งคุมแจ กลัวแม่จะบริจาคเงินบำรุงวัดบำรุงวา นั่งคุยนานก็บอกว่า "กลับบ้านได้หรือยังล่ะ กลับบ้านได้แล้ว" รุกเร้ารุกรี้จะให้แม่กลับบ้าน นั่งคุยไม่นาน เรียกรถมาเสร็จ..รถสามล้อนะพยักหน้าเรียก "แม่..กลับบ้านได้แล้ว" คุณยายก็อึดอัด เขา

รบกวนจนก็ต้องกลับ

บางทีมาบอกว่า "วันนี้อ้ายคงมันไม่รู้" แกเรียก*อ้ายคง* "อ้ายคงไม่รู้ว่ายายมาวัดหรอกวันนี้ ได้นั่งคุยนานหน่อยละ" ถ้าอ้ายคงมาแล้ว..ไม่ได้ รบกวนจะให้ไปท่าเดียว ไม่ช่วยเหลืออะไร แม่จะไปไหนไม่สนใจ คิดจะเอาสตางค์ท่าเดียว เอาเงินจากแม่ท่าเดียว นี่มันเป็นอย่างนั้น

ก็เลยเกิดการเปรียบเทียบระหว่างลูกสาวกับลูกชายมันแตกต่างกัน ความรักมันก็ลำเอียงไปทางลูกที่รู้จักเอาใจแม่ เคารพแม่ คนเป็นลูกมันก็ต้องอย่างนั้น คือว่าคนแก่ชอบคนอ่อนน้อมถ่อมตัว แม่เห็นลูกเป็นคนอ่อนโยนอ่อนน้อม แม่สบายใจ

ถ้าเห็นลูกดุร้ายทารุณ ทำให้แม่เดือดเนื้อร้อนใจแม่ก็ไม่สบายใจ คิดในใจว่า "เอ นี่ยักษ์มันมาเกิดหรือนี่ มันจึงทำท่าอย่างนี้กับแม่" มันไม่ถูกต้อง เราทำอย่างนั้น จึงต้องเคารพสักการบูชาท่าน คอยเอาอกเอาใจให้ความสบายแก่ท่าน ท่านก็จะได้อายุมั่นขวัญยืน อยู่เป็นร่มโพธิร่มไทรของเราต่อไป

เรื่องนี้มันสำคัญ **"กตัญญู"** เป็นฐานใหญ่ ที่จะเกิดอะไร ๆ ขึ้นในโลก..*เราจะไปรักสิ่งอื่น รักต้นไม้ รักธรรมชาติ รักแม่น้ำลำคลอง รักประเทศชาติบ้านเมือง มันต้องตั้งต้นตรงนี้ก่อน* ถ้าตรงนี้ดีแล้วอะไร ๆ ก็ดีหมด *แต่ถ้าฐานคือความกตัญญูกตเวทีไม่มีในจิตใจแล้ว ไม่มีหวัง จะไปไม่รอด จะไม่ก้าวหน้า*

เคยสังเกตมาหลายรายแล้ว **เด็กที่ไม่รักพ่อรักแม่ ทำร้ายพ่อแม่ด้วยวิธีใดก็ตาม ชีวิตไม่ค่อยเรียบร้อย ไม่ก้าวหน้า แม้จะ**

มีความรู้ความสามารถ แต่ว่าเวรกรรมที่ทำกับพ่อแม่ มันส่งผลให้ ทำให้ตกต่ำได้เหมือนกัน

อันนี้สำคัญ..เราคุยให้ลูกหลานฟังเสียบ้าง เทปนี้เอาไปเปิดให้ลูกหลานฟังบ่อย ๆ เด็กมันจะได้คิดได้นึกในเรื่องคุณธรรมคือ "ความกตัญญูกตเวที" พูดเรื่องนี้ก็เพราะว่าตอนนี้มันเป็นฤดูเช็งเม้งกัน ก็เลยพูดให้ญาติโยมฟังในเรื่องนี้เสียหน่อย

ก็พอสมควรแก่เวลา ขอยุติไว้แต่เพียงเท่านี้

โลกรอดเพราะกตัญญู

อันบุคคล กตัญญู รู้คุณโลก
อุปโภค บริโภค มีให้หลาย
ข้าวหรือเกลือ ผักหรือหญ้า ปลาหรือไม้ ฯลฯ
รู้จักใช้ อย่าทำลาย ให้หายไป ;

อนึ่งคน ต่อคน ทุกคนนี้
ล้วนแต่มี คุณต่อกัน นั้นเป็นไฉน
มองให้ดี ดูให้เห็น เช่นนั้นไซร้
โลกรอดได้ เพราะกตัญญู รู้คุณกัน ;

ประเทศชาติ-ศาสนา-มหากระษัตริย์
รวมเป็น **อัตตภาพไทย** ใหญ่มหันต์
รอดมาได้ เพราะรักใคร่ อย่างผูกพันธ์
เพราะกตัญญูมี ที่ใจเอย ฯ

ความกตัญญูกตเวที
เป็นเครื่องหมายของคนดี

ธรรมสภา จัดพิมพ์เผยแพร่

การพิมพ์หนังสือธรรมเป็นที่ระลึกและอนุสรณ์ นอกจากเป็นการจัดทำสิ่งซึ่งเป็นประโยชน์ที่คงอยู่ยืนนานแล้ว ยังเป็นการ**บำเพ็ญธรรมทาน** คือการให้ธรรมที่พระพุทธเจ้าตรัสสรรเสริญว่าเป็นทานอันยอดเยี่ยมอีกด้วย ผู้ปฏิบัติเช่นนี้จึงชื่อได้ว่าแสดงออกซึ่งญาติธรรม พร้อมไปกับการมีส่วนร่วมเผยแพร่ธรรม **เพื่อส่งเสริมสัมมาทัศนะและธรรมปฏิบัติ** อันจะอำนวยประโยชน์สุขที่แท้จริงแก่ประชาชน

ธรรมสภา รับบริการจัดหาต้นฉบับที่อุดมด้วยเนื้อหาสาระ ท่านที่ประสงค์จะจัดพิมพ์หนังสือธรรมะที่ดีมีคุณภาพเป็นที่ระลึกในทุกโอกาสของงานประเพณี เป็นการใช้จ่ายเงินที่มีคุณค่า และให้ประโยชน์อย่างถูกต้อง ท่านที่สนใจติดต่อสั่งซื้อหรือพิมพ์เพิ่มเติมโดยตรงในราคาพิเศษได้ที่ :

นายสุทธิรักษ์ สุขธรรม

๓๕/๒๗๐ ถ.จรัญสนิทวงศ์ ๖๒ บางพลัด

กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐ โทร. ๔๓๔-๔๒๖๗, ๔๒๐-๑๖๗๖

สำนักพิมพ์ธรรมสภา จัดพิมพ์ถวายพระเทพวิสุทธิเมธี ๑๐,๐๐๐ เล่ม

คำแผ่เมตตา

สัพเพ สัตตา อะเวรา อัพ์ยาปัชฌา
อะนีฆา สุขี อัตตานัง ปะริหะรันตุ
สัตว์ทั้งหลาย ที่เป็นเพื่อนทุกข์
เกิด แก่ เจ็บ ตาย ด้วยกันทั้งหมดทั้งสิ้น
จงเป็นสุข เป็นสุขเถิด
อย่าได้มีเวร ซึ่งกันและกันเลย
จงเป็นสุข เป็นสุขเถิด
อย่าได้เบียดเบียน ซึ่งกันและกันเลย
จงเป็นสุข เป็นสุขเถิด
อย่าได้มีความทุกข์กาย ทุกข์ใจเลย
จงมีความสุขกาย สุขใจ
รักษาตน ให้พ้นจากทุกข์ภัยทั้งสิ้นเถิดฯ

กรวดน้ำย่อ

อิทัง โน ญาตีนัง โหตุ
สุขิตา โหนตุ ญาตะโยฯ

ขอผลแห่งบุญกุศลนี้
จงมีแก่ญาติทั้งหลายของข้าพเจ้า
ขอญาติทั้งหลาย
จงมีความสุขกายสุขใจเถิด.